

стався пізніше, коли запекле протистояння арабів єврейській імміграції унеможливило продовження будь-якої конструктивної співпраці між ними.

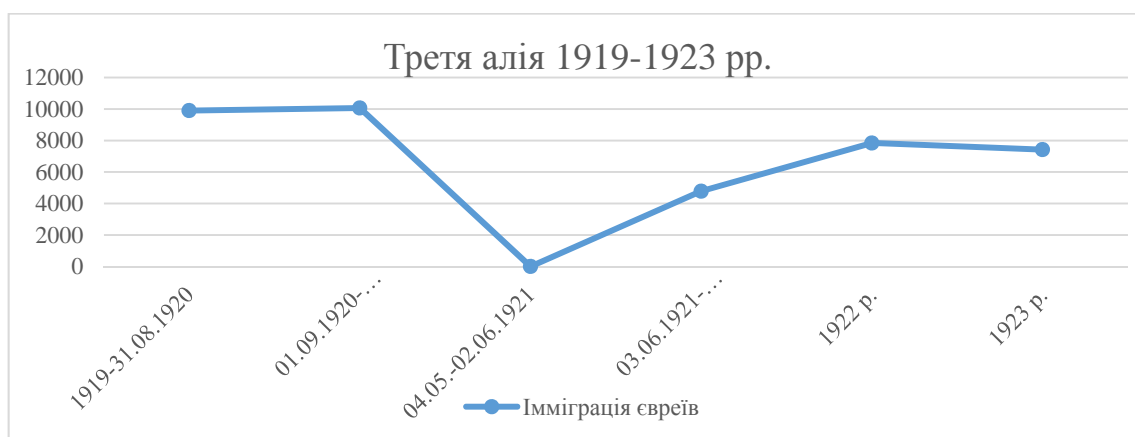

Рис. 1. Третя алія 1919–1923 рр.

Синхронно кібуцному руху євреї інтегрувалися у суспільно-політичне життя підмандатної Палестини, створюючи розгалужену систему представницьких органів громади. Та серед найуспішніших проектів слід вважати заснування міста Тель-Авів (будівництво почалося в 1909 р.), яке дуже швидко випередило Єрусалим по загальній чисельності населення та стало символом єврейства нового типу, незгодного з розсіянням і бездержавністю. У 1923 р. редакція і типографія газети «Хадашот га-Ерец» («Новини (святої) землі»), що існує і дотепер, переїхали до Тель-Авіва, що успадкував від Єрусалима статус центра єврейської журналістики і книгодруку в Палестині. Крім того, впродовж 1918–1925 рр. завершилося будівництво Єрусалимського університету, пізніше у Хайфі почав працювати технічний університет Технійон. Саме у такий спосіб відбулося практичне поєднання концепції продуктивізації праці (кібуци) та національного відродження єврейського народу в Палестині.

Перепис населення Палестини від 31 грудня 1922 р. дозволяє зафіксувати збільшення кількості єврейської громади в країні до 83 800 осіб, що однак по відношенню до загальної кількості населення – 763 600 чол. – складало лише 11%. Третя алія (див. рис. 1) не призвела до вагомого збільшення кількості єврейського населення у Палестині – у відсотковому відношенні це ріст становив лише 1%. Однак, якісне наповнення процесу переселення і незворотне зростання «національного осередку» (попри рееміграцію та невисокий у порівнянні з мусульманами темп природного приросту населення) заклали ґрунт для національно-державного будівництва в Ерец-Ізраель у подальші роки.

УДК С562.21.3

ВОЛОНТЕРСТВО І ДОВІРА

В.Ф.Кокорський

Однією з проблем розвитку вітчизняного соціуму є формування громадянської політичної культури. Як зазначають дослідники трансформаційних процесів, саме її стан суттєво впливає на становлення сучасних інститутів політичної системи, і тільки вона робить демократію усталеною. Визначаючи культурні цінності, що сприяють розвитку

останньої, науковці завжди згадують довіру, яка, на думку багатьох з них, взагалі є ключовою характеристикою політичної культури. Адже саме через неї посилюється зв'язок між індивідом і спільнотою, зростає почуття єдності, можливості для кооперації.

Перш за все йдеться про абстрактну генералізовану (узагальнену) форму довіри, широку настільки, щоб бути використаною стосовно багатьох різних соціальних ситуацій, незалежно від особистого ставлення до «іншого». Відповідно, надзвичайно інтенсивна, «товста» або конкретизована (стратегічно-раціональна та ідентичнісно-групова) довіра з її вузьким радіусом, практикована в закритих колах осіб зі спільними інтересами, має зменшитися, тоді як не така інтенсивна, «тонка», з більш широким радіусом, поширювана на особисто незнайомих людей, щодо репутації яких немає прямої достовірної інформації – зрости. Адже саме друга значно сприятливіша для демократії порівняно з першою. Крім того, сучасне суспільство засноване на інститутах, передусім ринку і держави, які залежать від повсякденних взаємодій між незнайомими та несхожими людьми. А отже воно потребує поширення узагальненої довіри. Своєю чергою, недовіра викликає ерозію соціального капіталу, обертається атомізацією суспільства, ізоляцією індивідів, упередженим ставленням до іншої точки зору, а в політичній сфері – апатією, відчуженням від структур влади, ігноруванням політичних інститутів і, як наслідок, втратою можливостей впливати на рішення, які приймає держава.

Останніми роками різні аспекти довіри стосовно українського соціуму досліджувалися в працях Є. Головахи, Н. Паніної, О. Злобіної, С. Макеєва та інших вітчизняних дослідників. Підсумком їх напрацювань та узагальненням її стану протягом усіх років незалежності стала колективна монографія «Суспільство без довіри», видана у 2014 р. Однак їх доробки не покривають цю досить масштабну і різнопланову тему та не дають відповіді на усі пов'язані з нею запитання. Зокрема, в них практично не згадується феномен волонтерства у контексті можливості подолання порочного кола недовіри. Саме на ньому і концентрується наша увага.

Не важко помітити, що для більшості дорослого населення України властива позиція недовіри до людей, підозри у нечесності та здатності обманювати задля вигоди. І тут не настільки важливо, що такі судження – переважно не самозвіт, а характеристика оточення. Оцінка більшістю більшої насправді означає громадську самооцінку, котра засвідчувала формування феномену “аморальної більшості”. Інтегральним кількісним показником його поширення у суспільстві є індекс цинізму, який протягом усіх років незалежності, попри певні коливання, зберігався на досить високому рівні. При цьому масовий цинізм поставав похідним цинічності владоможців, яка стала особливо очевидною з приходом до влади В.Януковича та його клану. Не випадково ініціаторами й найактивнішими учасниками Євромайдану і Революції гідності були представники тих соціально-демографічних груп населення, котрі мали порівняно нижчі рівні соціального цинізму, зокрема кияни, люди з вищою освітою та мешканці Західної України.

Саме вони стали тим субстратом, який відтворився у явищі новітнього вітчизняного волонтерства. Як такий, волонтерський рух існував в Україні вже з 90-х рр. ХХ ст., проте за роки незалежності так і не набув помітного змістовного розвитку. Адже і кількість, і якісні параметри волонтерів значною мірою залежать від соціально-економічного розвитку держави. Низький рівень останнього сприяв поширенню не так альтруїзму, як прагнення заробити грошей на життя, почасти аморальним шляхом. А отже спостерігалось повсюдна мімікрія волонтерських дій, котра набула подвійного характеру: імітації феномену «волонтерства» державою, громадськими організаціями та приховування справжніх мотивів і цілей у доброчинності. Волонтери вбачалися швидше засобом для отримання фінансування від іноземних інвесторів, додатковим людським ресурсом для виконання соціальних проектів, гарантією спроможності НДО втілити власну місію, варіантом взаємовигідного обміну послугами, навичками, способом проведення дозвілля з отриманням власної вигоди тощо. Тобто відбувалася імітація потреби волонтерів в державі та організаціях, їх псевдонеобхідності з метою

привернення уваги, хоча відповідного соціального замовлення не існувало. В межах конструювання ідеології волонтерства державою створювався імідж волонтера, який, однак, не спонукав до його наслідування. Своєю чергою, відсутність реального прикладу підривала довіру населення до волонтерів та розуміння користі від їх діяльності.

А от новітній волонтерський рух, що почав набирати сили з часів Євромайдану та Революції гідності, розгортаючись після початку військових дій на сході нашої країни, став без перебільшення безпрецедентним у кількісному і якісному відношенні. Саме з ним співвітчизники пов'язали реальний порятунок країни від зовнішнього агресора і дезінтеграції за непередбачуваним сценарієм. Як наслідок, рівень довіри до волонтерів в Україні вже у 2014 р. став найвищим серед усього спектру соціальних інституцій, що мало наслідком широку моральну і матеріальну підтримку з боку населення, котре високо оцінювало його ефективність, особливо порівняно з офіційними державними структурами. Тут, за справедливим висновком Е. Усланера, Ф. Фукуяма, А. Селігмена, довіра виявила себе як моральна цінність і віра у те, що її заслуговують особисто незнайомі люди, оскільки поділяють з нами фундаментальні моральні приписи і не прагнуть нас обдурити. Саме так вона, попри відмінність їх майнового стану, політичних чи ідеологічних позицій та релігійних вірувань, спроможна пов'язати індивідів у моральну спільноту, що поділяє ряд моральних цінностей і створює регулярні очікування передбачуваної, чесною та совісною поведінки. Це і демонструють волонтери.

Їх активність поряд з доброчинністю, як стверджують західні науковці, є самою сприятливою для формування у соціумі клімату довіри. Адже витратити свій час і гроші на незнайомців – це більш значущий внесок у вирішення суспільних проблем, аніж співпраця зі схожими індивідами. За оцінками Е. Усланера, серед учасників саме цих проявів громадянської активності відсоток орієнтованих на довіру вдвічі вищий стосовно тих, хто не схильний довіряти узагальненим іншим. Зі свого боку, зростаюча довірливість у середовищі доброчинців і волонтерів різними шляхами посилює їх активізм, почуття зв'язку з особисто незнайомими людьми, моральну потребу допомагати тим, хто живе гірше, а отже підтримку політики уряду, спрямованої на зменшення нерівності тощо. Спираючись на довіру громадян, їх переконаність в тому, що саме серед волонтерів є справжні патріоти і майбутні лідери держави, варто шукати формати поєднання їх громадської активності з партійно-політичною. Саме на підставі волонтерських осередків можуть бути ефективно сформовані структури місцевого самоврядування та місцевої самоорганізації, що вже засвідчується наявним досвідом. Він же доводить: з волонтерів формується новий тип державного службовця, який справді дбає про державний, а не про власний інтерес.

УДК 32:39:911.3

ДИНАМІКА АСИМІЛЯЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ НА ПОЧАТКУ 2000-х РОКІВ

М. А. Польовий

Завданням роботи є кількісна оцінка можливого факту і швидкості асиміляції української діаспори в сучасній Російській федерації за даними всеросійських переписів населення 2002 і 2010 рр.

Як відомо, 1990-і роки характеризувалися значними і досить хаотичними міграційними процесами в межах республік колишнього СРСР. Зокрема, спостерігалися і переміщення людей окремих національностей з РФ на території титульних республік. Вказані процеси не дозволяють адекватно оцінити наявність і можливу інтенсивність